

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 1 april/2001

Grundlovsfest 2001

Traditionen tro inviterer Museumsforeningen - i samarbejde med Frilandskulturcentret Flynderupgårds Venner og Historisk Forening i Espergærde - til grundlovsfest på Flynderupgaard. Det foregår tirsdag den 5. juni - og det officielle program ligger fra klokken 14 til 16. Men allerede fra middagstid kan man komme med sin medbragte mad - eller man kan købe mad- og drikkevarer i Spisehuset Folkestuen og hos »Natpølsevognen«, der igen i år vil være på plads i gården ved Flynderupgaard.

Årets grundlovstaler bliver tv-journalisten Søren Kaster. Ellers kommer programmet til at indeholde de traditionelle indslag. Borgmester Per Tærsebøl vil således komme og overrække midler fra Conrad Nellemanns og Hustrus Mindelegat, og der bliver folkedans og musikalsk underholdning ved Hjemmeværnets Musikkorps. En række fællessange indgår ligeledes i programmet.

10-årige Sulia Plon kommer og synger grundlovssangen, som siden 1999 har været et fast indslag ved denne lejlighed.

Der er igen i år lagt op til en festlig dag for hele familien; og børnene vil der naturligvis også være tænkt på med forskellige former for underholdning og adspredelser, mens de voksne lytter på grundlovstale mm.

BJ

Forsiden

Kronborg Ladegaard fotograferet i maj 1942. Fotografen, Mogens Rud, har stået på markvejen, der førte op til gården langs den nuværende Montebello-skov. En del af hovedindkørslen til den for længst nedrevne Kronborg Ladegaard findes endnu i form af Skolealléen ved Vestervang Kirke. Det er den stråtækte gårds sydlige længe, man ser på billedet.

FORENING & MUSEUM

Kenno Pedersen
(ansvarshavende)

Lone Hvass

Lars Bjørn Madsen

Tryk: A-print, Espergærde

Lay-out: Lars Bjørn Madsen 2001

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i marts, juni, september og december. Stof til bladet indsendes til (reklame@post10.tele.dk) Helsingør Museumsforening/Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4921 0098.

Nye medlemmer kan indmelde sig ved henvendelse til Helsingør Bymuseum eller til Jens Erik Nielsen, Rolighedsvej 17, 3000 Helsingør. tlf: 4921 7087.

Da Helsingør fik sin første betonvej

af Lars Bjørn Madsen

Blandt de mange forespørgsler, Helsingør Byhistoriske Arkiv dagligt modtager, er ofte spørgsmålet om, hvorfor Ndr. Strandvej på strækningen Lappen-Sommariva altid har så mange bump og huller trods gentagne reparationer. Forklaringen kommer her.

I 1928 fremsendte Helsingørs magistrat et forslag til omlægning af strækningen Lundegade-Lappen-Nordre Strandvej ud til Sommariva. Kørebanelen skulle udvides til en bredde af 7,5 meter og forsynes med en ny belægning. Udvidelsen af bredden medførte en del ekspropriationer, der blandt andet gik ud over den nordlige ende af muren ind til Marienlyst, som måtte rykkes længere ind, og som gjorde det af med den smukke fritrappel til »de Mezas Hus« på Lappen.

I mange årtier havde man anvendt belægning med brosten i byens gader og chaussésten eller makadamisering af vejene, men stenbelægningen gav støj fra vognhjulene og var kostbar, og makadamiseringen var egentlig blot en skærvestabiliseret grusvej. På I.L. Tvedesvej havde man derfor i 1924 forsøgt sig med en belægning, som året før var introdu-

Vejen gennem den hyggelige enklave Lappen var forsynet med en efterhånden ganske ujævn brostensbelægning og fortovene med stenpikning (marksten). Dengang var der rigelig plads til den dominerende trætrappe foran »de Mezas Hus« til venstre i billedet. Udateret fotografi.

ceret i København. Den bestod af asfaltbeton udlagt i et 5 cm tykt lag ovenpå den eksisterende belægning. Belægningen var frem for alt billig, da man ikke behøvede at ændre væsentligt på underlaget. I.L. Tvedesvej var færdig i løbet af efteråret, og belægningen fungerede til alles tilfredshed indtil den danske vinter med skiftende frost og tøj satte ind og skabte revnedannelser og huller i asfaltbetonen.

Her er Lappen blevet forsynet med en vejbelægning af beton, og fritrappen er fjernet. (Udateret fotografi af Rudolf Olsen)

At anvende denne belægningsform på Strandvejen blev derfor frarådet af magistraten, som i stedet foreslog cementbeton som belægningsform. Argumentationen overfor byrådet var soleklar: »Naar Magistraten er kommet til dette Resultat, er Grunden hertil i første Række den, at Cementbetonvejen utvivlsomt er den solideste, men desuden frembyder den den Fordel, at der til dens Udførelse saa godt som udelukkende anvendes danske Materialer, og endelig medfører Udførelsen af Cementbetonveje en betydelig større Beskæftigelse af stedlige Arbejdere end Asfaltmakadamisering«.

Redaktør Fritz Erik Strube, der tilbragte sin barndom i Lundegade, erindrings i sin herlige bog »Fejersens Hus« den dag, arbejdet begyndte: »En tidlig morgen forstyrredes idyllen af raslende, skurrende savelyde ude fra Lundegade, hvor kommunalarbejdere var i fuld gang med at fælde de prægtige lindetræer. »Hvad er det, I gør?«, råbte bedstefar, fnysende af raseri. »Jeg har bygget mit hus herude for at få lov at leve i fred og ro, og så kommer sådan nogle vandaler og hærværksfolk som Jer og ødelægger det hele«. Så vendte han ryggen til arbejderne, der for-

længst havde opgivet at lytte til »den gamle original«, og gik knurrende ind i huset.

I mit ungdommelige overmod så jeg en smule anderledes på denne sag, for knap var det sidste lindetræ forvandlet til brændte før et imponerende vidunder af en dampromle prustede sig gennem Lundegade med en hale af nattesort røg efter sig. Oppe på jernsædet under sejdugsbaldakinen, med en gammel sæk som pude, tronede den tykke tromlefører majestætisk. Hans vandblå øjne bag sygekassebrillerne afspejlede et selvbekendt herkommer-jeg udtryk, og det var selvfølgelig ikke uden grund. En af hans sodsværte hænder, så stor som et handskemagerskilt, hvilede nonchalant på rattet, som via jernkæder og tandstangsudveksling manøvrerede tromleforhjulet, medens det andet »skilt« opererede med gangskifter og dampventil. En gang imellem åbnede han lemmen ind til det gløende helvede under kedlen og skovlede friske kul på. Så kastede fyret gyldne pletter på de skidengrån dampskyer fra utætte glidere og pakbøsninger, og baldakinstativet lavede sære, groteske skygger på husrækkerne i begge sider af gaden. Jeg blev hurtigt gode venner med vejarbejderne, hjalp dem med min egen skovl og hakke, og stillede troligt op i kø sammen med dem, når der skulle udbetales løn om fredagen. Og sandelig om ikke der også var en lille, gul pose til mig! Med tre 2-ører i. Jeg var fem år dengang, og det var de første penge, jeg havde tjent ved eget og ærligt arbejde. Stolt som en pave bar jeg dem hjem til mor, som lagde dem i sparebøssen.

Lundegade blev færdig. I kanalerne mellem de hvide betonflader hældtes flydende beg, som lugtede så godt, og som vi skar op med lommeknive og trillede til

kugler til slangebøsserne. Bedstefar overvandt lidt efter lidt sin aversion mod det kommunale projekt og var måske lidt benøvet over nu at bo ved den første, danske betonboulevard, selvom hestenes tramp og vognhjulenes rumlen lød højere end før. Til gengæld var vejbanen aldeles perfekt for os unger som rulleskøjtebane, og risikoen for at blive kørt ned var til at overse. Biler var endnu en sådan sjældenhed, at smedemester Malmgreen's Willys Overland og kinematografhejer Anthon Petersen's smarte Oldsmobile vakte vild opsigt i Helsingør og fik folk til at mumle om, at nu betalte man vist for meget for hestesko og biografbilletter.«

Anvendelsen af beton som vejbelægning slog aldrig rigtig an i Helsingør, og efterhånden som asfalteringsteknikken blev forbedret, vandt det bløde materiale

stadig mere indpas. Byens grusveje asfalteredes, og de sidste brolagte gader fik deres ujævne belægning udskiftet med asfalt. Kongevejens og Statshavnemolernes smukke chaussésten blev pillet op og erstattet med asfalt, og cement-boulevarden fik sidenhen et dække af asfalt, der dog aldrig er blevet vellykket. De gamle befyldte kanaler, der skulle tage højde for betonfladernes bevægelser i kulde og varme, har nemlig aldrig ladet sig kue af asfalten og blottes til stadighed. Derfor må vi leve med buler og revner så længe ellers betonen danner underlag.

I.L. Tvedesvej fotograferet under omlægningsarbejdet i 1924. Det har været en sådan damptrømler, Fritz Strube stiftede nærmere bekendtskab med.

Et maleri af C.F. Sørensen

af Mona Faye

»Har vi et bud på 15.000 kroner?« Sådan begyndte auktionarius, Svend Erik Olsen, hos Ellekilde Auktionshus, da katalog nr. 9, lørdag den 3. marts 2001 klokken cirka 13.10 skulle have hammerslag.

Jo, det havde auktionshuset. De havde også langt højere bud, og Helsingør Kommunes Museer måtte desværre se sig slået på målstregen. Maleriet var vurderet til 15.-18.000 kroner, hvilket jeg ud fra mit forholdsvis gode kendskab til netop denne maler, allerede i fondsansøgningerne, skønnede var alt for lav. Det skulle også vise sig at holde stik. Helsingør Kommunes Museer bød 50.000 kroner, og havde simpelthen ikke én krone mere, men det havde en kunsthandler fra Paris, som over telefonen bød 51.000 kroner. Hammeren faldt, og det til trods for at auktionarius havde spurgt de tilstedeværende, om der da ikke var bare een person, der ville kunne hjælpe her, da maleriet ellers ville blive solgt til udlandet, og ikke til Marienlyst Slot, hvor han helt bestemt mente, det hørte hjemme.

Det mente vi også, og det var naturligvis grunden til, at vi tilbragte denne lørdag eftermiddag hos Ellekilde Auktionshus i Bredgade. Forud var gået nogle nervepirrende dage, da man jo altid er spændt på tilbagemeldingen af de ansøgninger, der er sendt af sted. Vi havde søgt økonomisk støtte hos Augustinus Fonden, Lizzie og Ejler Ruges Kunstfond og Helsingør Museumsforening. Alle så sig i stand til at støtte sagen. Men hvorfor var det nu så vigtigt for Helsingør Kommunes Museer at erhverve dette maleri, som var malt af marinemaleren Carl Frederik Sørensen i 1851. Hertil er der flere grunde. For det første forestiller det Helsingørs Havnemole, og for det andet har det netop de kunstneriske kvaliteter, der er så karakteristiske for C. F. Sørensens skitser. For det tredje er

det uhyre sjældent, at der kommer malerier til salg, som er med til at belyse Øresundstoldens kulturhistorie. For det fjerde regnes C. F. Sørensen blandt kunsthistorikere for en af vore fineste marinemalere i guldalderen. Museet har således i dag fem malerier af ham, og har naturligvis et stærkt ønske om at udvide samlingen med dette meget fine og interessante billede. Vi mener, at det vil supplere samlingen på en fortrinlig måde, idet det samtidig er med til at vise udviklingen i C. F. Sørensens kunst.

Maleriet måler 22 x 31 cm, og er signeret for neden til højre ved indridsning: »C Frederik Sørensen«. Det er olie på papir, opklæbet på lærred. Det blev solgt på C. F. Sørensen og hustrus dødsboauktion på Charlottenborg, den 27. januar 1902, katalog nr. 39, hvor det blev solgt til Carl Petersen, Helsingør. Marienlyst Slot arrangerede i sommeren 1991 en stor retrospektiv udstilling med C. F. Sørensen, hvor der blev vist over 70 malerier af kunstneren. Det er optaget i Jan Fayes og undertegnede fortegnelse over malerens arbejder som nr. 205. Her er dets titel *Helsingørs Havnemole. Storm*.

Motivet viser en del af Helsingørs Sdr. Mole, og store efterårsbølger rammer molen med voldsom kraft. Yderst på molen ses det i 1839 opførte karantænehus, som er let genkendeligt på dets markante profil. Karantænehuset var et vigtigt element og en væsentlig del af Øresundstoldens kulturhistorie, idet det af var her man skulle kontrollere, at de fremmede skibe ikke medførte sygdomme. Efter Sundtoldens ophør i 1857 fik karantænehuset domicil for lodserne, og det blev i den forbindelse forhøjet med een etage. Hermed fik huset det udseende, som mange endnu husker. Det blev revet ned efter krigen. På maleriet anes Svenskekysten i baggrunden, og nærmest som et vartegn rejser borgtårnet Kärnan sig, idet det inden restaureringen i 1893-94 nærmest stod som en afpillet ruin.

Carl Frederik Sørensen er født den 8. februar

C.F. Sørensen: *Helsingørs gamle havnemole. Storm, 1851.*

1818, og døde den 24. januar 1879. Han var elev af C.W. Eckersberg, og det danske sømaleri tog jo som bekendt sin begyndelse med denne maler. Men for denne samvittighedsfulde kunstner, der på en tør og nøgtern måde i sine suveræne, stramt komponerede mariner giver unikke eksempler på perspektivisk kunnen, spiller søen en meget underordnet rolle. Den behandles stedmoderligt og stereotypet og bliver kun til for skibenes skyld.

En helt anden opfattelse af rollernes fordeling havde derimod C.F. Sørensen. Karakteristisk for Eckersberg er hans næsten altid regelmæssige, til tider stivnede »krappede« bølger, der gengives i en ensformig, kold, gråblå farve. Anderledes forholder det sig i Sørensens mariner, der fremviser stadige forandringer, spændende fra klukkende bølger langs vandkanten i en gulbrun farve, som fremkommer ved sandkornenes dans i det næsten gennemsigtige vand, til det stormpiskende hav med de skummende, snehvide toppe. Men også det blødt bølgende hav, i hvilket det klare dagslys får havet til at funkke i de fineste blå og grønne nuancer, og de larmende brændinger finder vej til Sørensens mariner.

I sommeren 1851 foretager C.F. Sørensen en rejse til Stockholm, og tilbage i Danmark tager han ophold langs Sundet. På strækningen mellem Taarbæk og Helsingør maler han nogle af sine allerbedste skitser og studier. Farven er stærk, den har dybde og klarhed, penselstrøgene er frijorte, og compositionen sikker. Uden

at skelne for meget til detaljerne har han forstærket den virkelighed, skitserne skildrer, og i en uangribelig farveholdning har han forbundet farverne på en frejdig, dristig og livlig måde. Netop skitserne er gode eksempler på kunstnerens sans for farvernes dekorative virkning. Før han nogensinde har set nyere udenlandsk maleri, er hans blik udviklet til i den solbelyste havflade at følge en uendelighed af farveovergange, og hans kunstneriske instinkt er sikkert nok til, at han kan få dem op fra paletten og ind på lærredet. Opholdet ved Helsingør får ham også til at male større billeder, der skønt langt mere varieret i farveholdning, og mindre stram i formen, aldrig kunne være blevet til foruden den gamle mesters mariner. Her tænkes for eksempel på *Fregat og sejlskibe ud for Helsingør*, malt 1851.

Marienlyst Slot erhvervede for nogle år siden *Udsigt til Helsingør og Kronborg fra stranden syd for byen*. Det har Sørensen dateret den 13. september 1851. Desuden forærede nu afdøde vekselerer Preben Rørvig museet en vidunderlig studie fra samme år: *Båd på stranden syd for Kronborg*.

Men vi fik som sagt ikke maleriet af Helsingørs Havnemole fra 1851. Efter at have sundet mig i weekenden, ringede jeg mandag formiddag til Ellekilde Auktionshus i håbet om at de ville sætte mig i forbindelse med den heldige køber. Når jeg foretog denne lidt utraditionelle handling, skyldtes det først og fremmest auktionarius' velvillige indstilling ved selve auktionen, men det skyldes også, at jeg anså dette maleri for »et must« for museet. Mine værste anelser om, at det skulle være solgt til en samler, holdt heldigvis ikke stik. Det viste sig nemlig, at køberen var en kunsthandler i Paris, som for tiden forbereder en stor udstilling netop med C. F. Sørensen. Men vedkommende køber også kunst for Louvre i Paris. Så Helsingør Kommunes Museer må desværre konstatere, at vi er oppe mod hårde odds, når vi via Ellekilde Auktionshus er gået i forhandling med kunsthandleren i Paris.

Et mystisk skilt

Dette fotografi er optaget omkring 1928 på hjørnet af Møllebakken og Nygade. I forgrunden ses det bemærkelsesværdige vejskilt, der måske er sat op på initiativ af FDM. I baggrunden det gamle ligkapel og senere kirkegårds kontor, der blev nedrevet i 1956 og erstattet med den nuværende kontorbygning.

Museets enorme samling af fotografier fra det gamle Helsingør rummer en guldgrube af oplysninger om byen og dens liv. Udnytter man de gamle, ofte knivskarpe fotografiers detailrigdom, er der utrolig mange oplysninger at hente. Det kan være udvalget af potteplanter i vinduerne på et bestemt tidspunkt, borgernes påklædning, de første benzinstandere eller finurligt gadeinventar, som de besynderlige vejskilte, der er vist på disse sider.

Skiltene blev, antagelig i tidsrummet 1911-28, sat op mange steder i byen, bl.a. ved Strandgade/Brogade, Nygade/Møllebakken og St. Annagade/Kongensgade. Vejskiltet eller vejviseren var prydet med en kugle, bestående af lameller, der måske har givet kuglen mulighed for at dreje

i vinden. På toppen af kuglen sad dannebrog i et våbenskjold omsluttet af en cirkel med kongekrone. De vejfarende kunne således næppe undgå at lægge mærke til skiltet.

Vi har ikke kunnet finde materiale, der oplyser, hvornår de er sat op, og hvem, der har taget initiativet, men vi kunne have en mistanke om, at automobilforetaget FDM, der blev stiftet i 1909 og som de første i landet begyndte at opsætte færdselstavler i 1911, har haft en finger med i spillet. Skiltene figurerer tilsyneladende ikke i kommunens regnskaber, og synes heller ikke at have været sat på byrådets dagsorden. Har nogle af vore læsere den rette forklaring på dette finurlige gadeinventar, hører vi meget gerne nærmere herom.

Løvespringvandet - en historie uden ende

Den berømte, noget uanselige løvefigur midt i sit store bassin på Wiibroes Plads for enden af Sophie Brahes Gade er Helsingørs første offentlige monument, rejst på pladsen foran det ærverdige Øresunds Toldkammer i 1829 til pryd for sundtoldsbyen, hvor det stod indtil 1841.

Historien om dette ferske springvand ved Helsingør Havn kan man læse i Monumenternes Helsingør (1997). Det var den historisk

interesserede ingeniør Frederik Kaas, der sikrede monumentets genopstandelse i Helsingørs gadebillede, da han i foråret 1910 opdagede, at løvefiguren stod i haven til en villa, der var til salg. Han erhvervede skyndsomt løven og fik havnerådets accept på opstilling nær sin oprindelige plads. Nyt i denne sag er de her viste fotografier, som er fundet i et album på Bymuseet. Billederne er optaget af Frederik Kaas i sommeren 1910 i gården til hans ejendom Sophie Brahes Gade 6 og viser minsantent løvefiguren (se detailforstørrelsen), som åbenbart har fået lov til at pryde hans hus i ventetiden opstillingen ved havnetrekanten. Endnu et vidnesbyrd om løvens omskiftelige tilværelse er således fundet.

LBM

Sakristiet

- eller »til Præsternes Afbetjening«

af Torben Bill-Jessen

Kirken er en af de få institutioner i vor verden, som har sin rod langt tilbage i tiden. Den har igennem hundreder af år været en stabil krumtap i det danske samfund. Når alt andet i tiden har skiftet, det være sig materielle ting, tale og ord, har kirken været et sted, hvor der har rådet en vis konservatisme. Her skete tingene ikke så hurtigt. Her kunne vi alle følge med. Jeg tror, at også i dag er der mange mennesker, der er glade for at komme ind i vore kirker, det være sig som turister eller kirkegængere. Det føles rart, at ikke alt forandrer sig i rivende hast, der er stadig noget, der er som vi husker det fra før. Her er spor af menneskers færden, og her sad vore forældre og bedsteforældre i deres sorger og glæder. Det er nogle af de ting, som gør det så vidunderligt at færdes i vor gamle Sct. Olai Kirke.

Et af de gamle ord vi har i kirken er ordet »Sakristi«. Jeg slog det op i min ordbog, og det betyder »Et rum i en kirke, hvor de til gudstjenesten hørende ting opbevares, og som er aftrædelsesværelse for præsten«. Sakristiet i Helsingør Domkirke ligger med

indgang fra nordre sideskib helt oppe ved korgitteret. Her opbevarede vi helt fra kirkens færdiggørelse til slutningen af attenhundredetallet kirkens hellige kar, alt det fine sølvtøj, som vi bruger på alteret og ved døbefonten. Her stod også i flere hundrede år sognepræstens skriftestol. Her har manganen en synder knælet på de dertil indrettede skamler og fået deres synders forladelse. På sakristiets østvæg findes en »Piscina«; det betyder egentlig en vandkumme eller fiske-dam. Den brugtes som en slags udslagskumme, hvor dåbsvandet blev ledt ud i indviet jord på kirkegården, der lå rundt om kirken. Vi må huske på, at sakristiet er bygget i katolsk tid. Her er også skabe til messeskjorter og

messehageler, altså de klæder som præsten har på foran alteret. Her findes ligeledes de bøger, som bruges ved de forskellige gudstjenester.

Når jeg som kirketjener har vist kirken frem for besøgende, og de har set alle de dejlige gamle sager og hørt en masse historie, hvor de har fået mange årstal ind i hovedet. Så har jeg af og til sluttet med at vise dem skabene her i sakristiet, især det sidste skab i rækken, for at de dog skal være vågne, når de går herfra. Det er et skab, som ikke er mere end 60 cm i dybden og ikke ret meget længere, her har vi såmænd et moderne toilet og håndvask. Hvis folk har været døset hen i historiens tåger, plejer de nu at vågne. Og så er den slags anordning i et sakristi ikke så nyt.

I kirkens gamle regnskabsprotokol fra 1742 på side 372 må kirkens daværende graver nemlig skrive under på at: »Af Sct. Olai kirkes Væрге Hr.

Disse solide egetræsskabe i St. Olai Kirkes sakristi rummer nutidens fornødenheder til »præsternes afbetjening«. (Torben Bill-Jessen fot.)

Siverts, er mig som Kirkens Graver overleveret een af ny forfærdiget Tin Kammerpotte, som bliver ved Sacrastiet i et dertil indrettet Skab til Præsternes Afbetjening, hvortil ieg skal være ansvarlig.

Helsingøer den 20de Januarii 1789
Erick Salling, Graver«

Fra registratorens bord.

Af Kirsten Aagaard

Hvor mange af museets gæster, mon der tænker over genstandenes gang fra giver til udstilling?

Selvom vi ansatte af og til gør lidt reklame for det arbejde, der ligger i at hjemtage en »dims« er det nok de færreste, der tænker på, hvor mange overvejelser, der ligger bag et :»Ja tak«, og de færreste tænker vel næppe heller på, hvor mange res-

sourcer og tanker, der både fagligt og personligt sættes i sving, når en genstand skal indenfor murene.

Tag nu f.eks. to så vidt forskellige genstande, som jeg som registrator fornylig har indskrevet i museets samling, (ordet ting er af en eller anden grund bandlyst i museumsverdenen. Det hedder en genstand og den kan ikke drikkes!).

Den ene genstand, som vi fik tilbudt i foråret, var en phonograf med tilhørende voksvaller.

En phonograf, forgængeren til grammo-fonen, må da være en oplagt museums-genstand, tænker de fleste. Det er også rigtigt og denne phonograf her havde ikke bare været brugt som lydengiver af underholdningsmusik, nej der hørte en hel anden historie til.

Giverens oldefar udvandrede nemlig i 1904 til Amerika, men efterlod kone og børn hjemme i Helsingør. For at holde forbindelsen ved lige mellem den nu splittede familie, blev der indkøbt en phonograf både i Amerika og i Helsingør, og der blev flittigt sendt voksruller mellem de to kontinenter.

En phonograf er konstrueret, så den både kan afspille og indspille. Desværre har tidens tand ødelagt en del af lyden på voksrullerne, men af etiketterne kan vi se, at foruden nogle klassiske professionelle musikindspilninger, er der mere personlige optagelser, der sikkert har gengivet mange kærlige tanker og ønsker om at delagtiggøre den savnede part i hverdag og fest. Nogle af titlerne tyder i alle tilfælde derp. F.eks. Louises tale, faders sang o.s.v.

Se, hvem skulle nu tro, at næsten 75 år før postvæsnet opfordrede os til at sende lykønskninger og meddelelser via kassetebånd og naturligvis postvæsnet, havde den helsingøranske familie allerede benyttet lydbånd til personlige meddelelser i 1904, og vi på museet har beviset, dels i form af voksrullerne, men nok så vigtig for sagen også i form af den beretning, giveren kunne knytte til phonografen. Så med den historie blev phonografen ikke blot til en phonograf; den blev til den phonograf, der var blevet brugt som kommunikationsmiddel mellem en adskilt fa-

milie.

Behøver jeg at fortælle, at den rent tekniske beskrivelse af en phonograf, samt at få sådan en beskrivelse »køgt« med til få genkendelige linier på et blåt kort (museernes registreringskort) godt kan sætte registratorens tanker i sving.

En hel anden form for tanker, nemlig minder blev sat i gang, da jeg fornylig registrerede nogle påklædningsdukker. Det var herligt, for dér, foran mig på mit skrivebord, lå jo en del af min skoletid, om end den havde fundet sted i en hel anden del af landet.

Det skal her lige bemærkes at påklædningsdukkerne, der lå sirligt gemt i brugte regne- og stilehefter, var fra slutningen af 1940'rne, hvor både min kollega, der deler skrivebord med mig og jeg netop selv havde leget med påklædningsdukker. Ved frokostbordet samme dag opfriskede vi minderne sammen med de andre ansatte. Hvor var det hyggeligt med gensynet med Doris Day og Christels langbenede dukker: »Ih jo, hende havde jeg også; kan du huske«, o.s.v.

Jeg var i tankerne hjemme hos mine bedsteforældre, hvor min søster og jeg sammen med vores veninder fordrev mange timer ved spisebordet med at tegne nyt tøj til vores dukker. Også dengang må ferievejret af og til have indbudt til indendørssysler.

Nu er det jo ikke kun det, at registrere sådanne påklædningsdukker ud fra det man ser, men i moderne museumsregistrering er det nok så interessant at undersøge af hvem og hvorfor en genstand lige netop er blevet brugt ved bestemte lejligheder i bestemte miljøer. Altså, historien bag er næsten lige så vigtig som selve genstanden.

Der var imidlertid ikke så megen forklaring med denne hjemtagelse, så jeg

måtte se, om jeg kunne fravriste påklædningsdukkerne yderlige oplysninger. Brugen var leg, og det at dukkerne lå i skolehefter var også helt almindeligt i 1940-50'erne. Det var simpelt genbrug, men ved at kigge nærmere i hefterne, startede tanke-rækken igen.

Regnestykkerne: »Når eet kilo æbler koster 7 kr. hvad koster så 725 g.« Nu var vi tilbage til regnetimerne, og min kollega huskede med gru på fortsættelsen af indlæringen: »Når 7 mand graver en grøft på 200 m på 3 timer, hvor længe er så 3 mand om at grave 400 m?« Hun påstår, at hun aldrig lærte at gennemskue så-danne regnestykker.

Ved kig i en af stilebøgerne, der nu rummede Doris Day og hendes garderobe, blev jeg mindet om min strenge skrivelærerinde, der forlangte løse håndbevægelser i skrivetimerne og jeg blev meget indigneret, da jeg så at læreren efter en lang stil med rødt blæk havde skrevet: »sjusk« (det hoppede oven i købet på linien).

Nå ja, det har nok ikke så meget med registreringen at gøre, men noget skal man jo tænke på, når man på samtlige dukker + dukketøj med små bitte bogstaver skal skrive museumsnummer. Det blev i dette tilfælde til i alt 246 og alligevel har regne- og stilehefterne meget at gøre med den sidste og væsentlige del af registreringen af påklædningsdukkerne, nemlig hvem har leget med dem, hvem har skåret de fine lommer til dukkerne og lagt tøjet bag foldede sider, der er mærket efter brug. Nattøj, udetøj, kjoler og baltøj, og hvem har syntes, at en lille kort trøje, måske en pels, har været så dejlig at eje, at alle hendes dukker har fået teg-

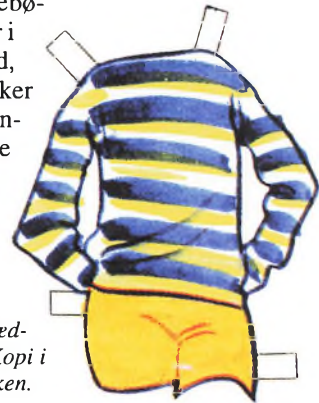
net en hel bestemt model?

Giveren kunne ikke besvare disse spørgsmål, da påklædningsdukkerne stammer fra et dødsbo, men på hefterne står Annie Larsen 4 A og 5 A, skolen på Gurrevej. Er der mon nogle af læserne, der kender Annie Larsen. Hun boede muligvis på Aarhusvej. Museet vil meget gerne i kontakt med hende, så også påklædningsdukkerne kan få deres historie med på det blå kort. Hvor er dukkerne købt, legede man med dem i frikvarterene, var Doris Day idolet, var det almindeligt i 5 A, at påklædningsdukkerne lå så fint (hverken min kollega eller jeg havde så fin orden på vores påklædningsdukker) o.s.v.

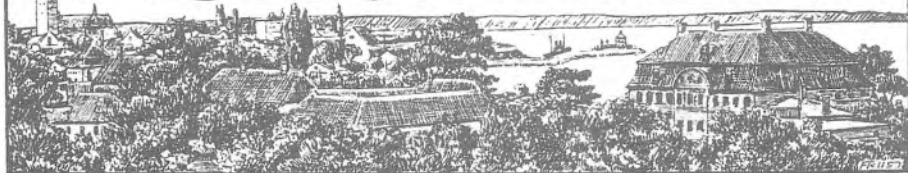
Selv om legen med påklædningsdukker kan synes uvæsentlig, er den dog med til at give os en brik i puslespillet om dagligdagen i efterkrigstidens Helsingør, for selvom museumsbutikken sælger et optryk af de selvsamme påklædningsdukker, som jeg lige har registreret, er det næppe mange børn, der i vor compu-

tertid sidder og lægger dem i udskrevne stilebøger, og det er i grunden synd, når man tænker på, hvilke tanker de kunne sætte i gang hos fremtidige registratorer.

Christel påklædningsdukke. Kopi i museumbutikken.

MUSEUMSNOTER

Helsingør Bymuseum

Undersøgelserne af Gurre Slot

I løbet af april og maj genoptager vi undersøgelserne omkring Gurre Slots ruin i samarbejde med Nationalmuseet og Skov og Naturstyrelsen. Spændende bliver undersøgelsen af den omkring 80 meter lange formodede staldbygning, der stod nær slottet.

Udstillinger

I maj præsenterer vi en lille udstilling af museets meget fornemme samling af tegninger, akvareller, raderinger, stik og anden grafik med motiver fra Nordsjælland. Den kan ses i særudstillingslokalet i Hestemøllestrædefløjen indtil september 2001.

Flynderupgaard

Udstillinger

»Tråde gør noget« er titlen på en charmerende udstilling med moderne broderier, som gruppen »Broderi 99« har arrangeret. Gruppen består af 5 tekstilentusiaster, der brænder for at skabe broderier, der kan bruges i vor hverdag, lige fra f.eks. smukke æsker til stole. Det er gruppens motto, at broderiet ikke skal gemmes væk i skuffer og skabe, men netop bruges.

I anledning af udstillingen er en række af museets gamle broderier taget frem af skuffer og skabe for at blive udstillet sammen med de nye værker. Det giver lejlighed til at se, hvor-

ledes de samme syteknikker med hundrede års mellemrum er blevet brugt til at skabe meget forskellige genstande. Udstillingen er tekstet således, at også ikke broderikyndige kan få fornøjelse af at se, hvad de flittige hænder har frembragt før og nu.

Udstillingen kan ses fra 1. april til 26. august 2001 og er åben alle dage kl. 12-16.

Spisehuset »Folkestuen«

byder som sædvanlig på god dansk mad til rimelige priser og har åbent samme tid som museet, hver dag kl. 12-16.

Marienlyst

gennemgår for tiden en større restaurering, og det er ved redaktionens slutning desværre ikke muligt at informere om næste udstilling.

Forsiden i december

De fleste af vore læsere har nok allerede gættet forsidemotivet på sidste års december-nummer, men det var nu ikke i vished om dette, at vi undlod at fortælle om forsidebilledet. Det var derimod en ren forglemmelse, og ærgerligt at det skulle ske netop ved præsentationen af den første farveforside i bladets historie. Forsidebilledet forestiller rigtigt nok udsigten fra Flynderupgaards hovedbygning mod nordvest, fotograferet af Lars Bjørn Madsen i julen 1981, et år, hvor vinteren var hård og snerig allerede i december.

Udsendes i uge 14

Museumsforeningens foredrag

Lørdag den 21. april 2001

Ingrid Dora Jarnbjer fortæller om Frederik den Anden.

Han var søn af Christian den Tredie og konge af Danmark og Norge i perioden 1559-88. Frederik den Anden erobrede Ditmarsken i 1559 med sine gotthorpske farbrødre. Han lod bygge slottene Kronborg og Frederiksborg. Hans ungdomskærlighed til Anna Hardenberg bevirkede, at han først i 1572 i en alder af 38 år indgik et fyrsteligt ægteskab med Sophie af Mecklenburg med hvem han fik syv børn. Det siges at kongens forkærlighed for en hypig og god rus skal have forkortet hans liv. Han døde 54 år gammel i 1588.

Generalforsamlingen i Museumsforeningen

Helsingør Museumsforening holdt tirsdag den 27. februar 2001 en velbesøgt generalforsamling på Bymuseet. I sin beretning kom formanden, redaktør Bent Jørgensen, ind på det positive, der er sket omkring Kronborgs optagelse på »Verdensarvlisten«, men han beklagede den turbulens, der til gengæld er opstået omkring Skibsklarerergaardens fremtid. Generalforsamlingen vedtog i øvrigt en resolution stilet til Helsingør Byråd med opfordring til, at det unikke sundtoldsmuseum bliver sikret for fremtiden.

Det høje aktivitetsniveau i årets løb blev

endvidere omtalt - herunder det samarbejde, der er indledt med Helsingborgs Museiforening, og formanden kunne også glæde sig over, at foreningens økonomi er ved at være i balance. Kontingentsatserne kan derfor holdes uændrede. Under valgene blev Ingrid Dora Jarnbjer, Annelise Møller og Torben Bill-Jessen genvalgt til bestyrelsen, der endvidere består af Bent Jørgensen, Kenno Pedersen, John Zilmer og Jens-Erik Nielsen.

Efter beretningen var der en god og saglig debat, og efter den egentlige generalforsamling fortalte slotsforvalter John Zilmer levende og engageret om »Helsingør som garnisonsby«.

Grundlovsfest 2001

Se omtalen på side 2.

FORENING & MUSEUM

Nr. 2 udkommer i juni 2001.

Allersidste frist for indlevering af artikler til bladet er 1 måned inden udgivelsen.

